

Lubna
Profue
26 Sierpnia 1919 r. *ca K*

Paryż, rue des Mathurins,
Hôtel Buckingham.

1407/J2

Ekscelencje,

Sprawie naszej groźą, następujące czynniki:

I.- Porozumienie między Rosją kołczakowską a Niemcami, armja przeciwbolszewicka ks. Liewena i hr. Kellera, zajęcie Szawel, ogłoszenie branki w tej części Litwy, która jest zajęta przez armję rosyjsko-niemiecką, i t.d. ~~Szacunków~~ nie podaję, ponieważ Panom one są dobrze znane - gdyby tak nie było-mogę wszystko, co wiem opowiedzieć. Podkreślam tylko trzy fakty:

a/ Do dziś dnia w rządzie litewskim pełni służbę duża ilość Niemców: nap. wydziałem operacyjnym wojsk litewskich zawiaduje oficer sztabu niemieckiego major Schröder, naczelnikiem informacyjnego wydziału w litewskim sztabie jeneralnym jest oficer sztabu niemieckiego Stieglitz

b/ Kiedy generał Żukowski zaprotestował przeciwko inwazji niemiecko-rosyjskiej, to otrzymał od niemieckiego generała Bergmana odpowiedź następującą: „w spiskach generałów ruskiej armji generał Żukauskas nie czyslitsa” - czyli ze „Koltchakisten” traktują Litwę jako ziemię rosyjską.

c/ Na poufnej naradzie ministrów litewskich z powodu zajęcia Szawel i t.d. było rozstrzygane pytanie z kim się ma trzymać rząd, jeżeli się okoliczności tak złoza, że Litwa niepodległa być nie będzie mogła - 8 głosów wypowiedziało się za Rosją (w tej liczbie Wilejszys) i 4 przeciw

Do Ich Ekscelencji Naczelnika Państwa
Przesa Rady Ministrów i
Ministra Skrzynskiego.

Rosji (Słazewiczius, Palnis, Kajrys i Szaulis); pismo amerykańskie "Darbininkas" podaje, że Yčas wysłał do Kolozaka depechę gratulacyjną, ~~inni~~.

Wszystko to może mieć znaczenie bardzo doniosłe, może stworzyć legalizację zaboru rosyjskiego, albo może być podstawą dla rewindykacji rosyjskich, może nawet obecnie wywołać interwencję armii rosyjsko-niemieckiej. Stąd widocznem jest, jak ważnem jest utrzymanie zasady niepodległości Litwy i jak pilnem jest, aby rząd obecny został jak najprędzej zamieniony przez rząd przychylnie usposobiony do Polski.

2. - Żydzi są sojusznikami Niemców i Rosjan i żyją nienawisć polsko-litewską; widocznem to jest nie tylko z udziału Żydów w manifestacji d. 16 Sierpnia w Kownie, która w wielkim stopniu miała miejsce z powodu Bakanowskiego (jest on obecnie w Paryżu i wszystko, cokolwiekby on wie o zamierzonej w najbliższym czasie akcji przeciw rządowi tarybskiemu, jest mi znane). Rozenbaum świeżo napisał broszurę "La question polono-lithuanienne", którą posyła - (rozrzuca ona jest w Paryżu wszędzie, za wyjątkiem Polaków) - i złożył Delegacji Tarybskiej deklarację o tem, że a/ w razie plebiscytu wszyscy Żydzi wilenscy, a ich jest co najmniej 55%, jak jeden mąż będą głosowali za przyłączeniem Wilna do Litwy i b/ że plebiscyt na Litwie wogóle nie może mieć miejsca, Żydzi bowiem nie mogą się wypowiedzieć inaczej jak tylko za Litwą, a zato Polacy w Polsce będą się mścili na Żydach polskich za pomoc pogromów; deklaracja ta nie jest jeszcze ogłoszona i ma być wydrukowana w piśmie "Revue Baltique".

Oprócz tego wykryłem broszurę, napisaną już dość dawno przez tego Rozenbauma pod zagłówkiem "La Question juive en Lithuanie"; broszura ta była drukowana na maszynie i rozsyłana tylko Żydom francuskim; wyciągi z niej przysługą wkrótce.

3.- Litwini amerykańscy, którzy służyli w wojsku amerykańskim we Francji, obecnie tworzą osobną armję litewską, zapisują się jako ochotnicy i mają w charakterze osobnej formacji wyjechać na Litwę - pod dowództwem oficerów amerykańskich. Podobno wkrótce wyjeżdża z Paryża do Kowna 1.000 żołnierzy i 25 oficerów; co znaczy wkrótce - nikt nie wie; naogół ~~ma~~ być około 6.000. Na utrzymanie tego wojska w Litwie, Litwini amerykańscy zbierają pieniądze. Jeżeli Gabrys nie kłamie (~~xxxxxx~~ czy akcja antyrządowa, o której tu słyszę, teraz od ludzi, którzy bezpośrednio przyjechali z Kowna i są po naszej stronie, zbiega się z akcją zapoczątkowaną przez Gabrysa - nie mogę wyjaśnić), to ~~ma~~ on u siebie niedawno delegację od wojska litewskiego, która go prosiła o objęcie władzy; dzisiaj zestawiając nazwiska widzę, że w liczbie delegacji byli wówczas i ci, którzy obecnie są zajęci tworzeniem armji amerykańsko-litewskiej. Trudno jest jednak przypuścić, aby Litwini amerykańscy dążyli do obalenia rządu istniejącego, są to szowiniści w stopniu najwyższym; jeżeli oni obejmą lub będą mieli wpływ na władzę - to będą zwalczali przynajmniej ~~spoczątku~~ Polaków; jedno tylko przemawia za nimi, że są szczerymi przeciwnikami i Rosji i Niemiec; do koncepcji federacji Litwy z Polską dojdą, ale nie odrazu - a tymczasem periculum est in mora.

Pozatem ~~xxx~~ ~~dz~~ ~~xxxx~~ na porządku dziennym jest kwestja pomocy finansowej rządowi litewskiemu przez tychże litwinów amerykańskich; jest projekt pożyczania skarbowi litewskiemu pięciu, ~~nawet może nawet~~ dziesięciu milionów dolarów w złocie. Realizacją tego projektu jest zajęty ks. Zylius, który w tych dniach jedzie stąd do Kowna. Ta pożyczka może dojść do skutku podobno za kilka miesięcy, tymczasem zaś rząd litewski jest bez gotówki, pensje wojsku i urzędnikom są nie płacone od dwóch miesięcy. Anglja odmówiła pożyczki, płaci tylko za len;

Zimmerle ostatniemi czasy pożyczył 800.000 marek . Zaległość niezapłaconych pensji wynosi podobno już 15.000.000 marek.

Następnie notuję następujące fakty : a/ Woldemar i Yozas wyjechali 23^{lipca} do Kowna, ~~który~~ ^{czy} wróca nie wiadomo. Obecnie Delegacja Taryby się składa: z Naruszewicza, Bielskusa, Siemaszki , Rozenbauma, Klinasa, Dobużysa i Bałutisa,

b/ W tych dniach wyjeżdża z Paryża do Warszawy Antoni Łuckiewicz "prezes rady ministrów Rzeczypospolitej białoruskiej" - ten sam, który wydawał przed wojną w Wilnie pismo białoruskie "Nasza Niwa - wrogie Polakom", a podczas okupacji niemieckiej pismo "Homan", jeszcze więcej nam wrogie - to ostatnie było wadawane za pieniądze niemieckie przy udziale Niemców (tego dowieść nie mogę, ale to jest pewne najzupełniej) i kolportowane przez Niemców, ostatnio zaś złożył Konferencji Pokojowej memoriał również nam wrogi. - Jest to człowiek bardzo chytry, fałszywy, zręczny, cichy, układny i niegłupi ("tożę guś, czasem czarno, czasem białe, a najczęściej prosto Rus") z pochodzenia polak minski, brat Jana, który przed paru miesiącami był w Warszawie. Antoni Ł. jedzie porozumieć się z władzami polskimi. Nie wiem czy jest taka cena w gotówce lub zaszczytach, za których można zdobyć jego względy - ~~xxx~~ według mego zdania zawsze w ostateczności oszuka i zdradzi Polaków i pójdzie z naszymi wrogami.

c/ Delegacja tarybska jest w ścisłych stosunkach z organizacją "Obiedynnyj Komitet Wasich Delegacij" - instytucją żydowską: - Paris 94 rue St. Lazare, - nie znam bliżej tej instytucji.

295 60000 franków

Br. Kozłowski

LEW WOLDEMAR WOJSK POLSKICH
ADJUTANT GENERALNY
WARSZAWA

L. Dz. 1407/92 dnia 5 / IX 1919 r.
2 załącz. Wydział

22

26

dn. 28 Sierpnia 1919 r.

UZUPELNIENIE.

1407/192

Podaje garść szczegółów :

1° Rząd niemiecki przed paru tygodniami przysłał rządowi tarybskiemu 12 tysięcy pocisków; Anglja na doreczyc ³⁰ kilkadziesiąt lokomotyw - ~~30~~ sprzedaje ¹⁴ na kredyt licząc po 90 tysięcy franków. Maszynisci, którzy na nich odjada już są tutaj.

2° Ks. Wiskont wyjechał do Kowna wczoraj, z Kowna pojedzie do Wilna ; dolaczam jego ujęcie sytuacji na Litwie.

3° Podaje spis założycieli stronnictwa zjednoczenia demokratycznego w Litwie rdzennej : M. Babianski, A. Brzozowski, Z. Chominski, Jan Domanski, T. Dowgirdowa, J. Girdwojn, J. Gruzewski, K. Janczewski, M. Janowicz, M. Junowicz, B. Jasienski, M. Kijmontt, K. Lukonski, B. Monkiewicz, J. Okulicz, A. Perkowski, K. Plater-Zyberk, B. Sawicki, J. Plater-Zyberk, Z. Staniewicz, K. Swiętecki, K. Szaban, M. Szemiott, Z. Szwojnicki, A. Weryha-Darewski, P. Wereszczynski, A. Zubowski, T. Zan, K. Zaremba.

4° Stanisław Posner mieszka obecnie w Warszawie. Jestem jak dawniej tego zdania, że udzielenie mu katedry na uniwersytecie wileńskim mogłoby się przyczynić do zlagodzenia zaognionej u nas sprawy żydowskiej. Posner w pierwszej linii jest żyd, a potem dopiero Polak. Nie jest jednak on solidarny z Rozenbaumem i zawsze pójdzie z Polaka demokratyczna, a nie z Rosja bolszewicka lub ~~agarska~~ ^{agarska}.

Gr. Kmita

23

27

POLITYCZNE ODBUDOWANIE LITWY.

Zasady prawno-historyczne.

(Hercie Wiskonta)

1407/52

I. Rozbier Rzeczypospolitej Polsko-Litewskiej, który się odbył w przeciągu czasu od 1772 r. do 1795 był zbrodnią polityczną popełnioną przez Prusy, Rosję i Austrię.

2. Ostatnia wojna nastręcza warunki do reparacji tej zbrodni. Reparacja ta, żeby zadowolnić sprawiedliwość powinna zwrócić jak Polsce, tak i Litwie wszystkie terytorja, które do każdego z tych państw należały do ich rozbiorów.

3. Mieszkańcy Wielkiego Księstwa Litewskiego przed jego rozbiorem nigdy nie wyrazili chęci przestać być obywatelami tego Kraju ; to też na objawioną podobną chęć ostatnimi czasy posród obywateli dawniejszego Wielkiego Księstwa Litewskiego należy się zpatrywać jako na fenomen, który się zrodził w atmosferze, wytworzonej pod obcym panowaniem. Powtóra, wszyscy mieszkańcy byłego W.X. Litewskiego mają prawo obecnie decydować o losach tego Kraju.

4. Obecny Rząd Litewski jak również i Taryba żadną miarą nie mogą być uważane jako rząd całej Litwy, ponieważ wyznaczony został jedynie przez tę część ludności, która się posługuje językiem litewskim. - Należy zorganizować Rząd, któryby obejmować mógł wszystkie dzielnice dawnego W.X. Litewskiego.

5. Należy utworzyć w Wilnie specjalny Komitet, któryby się tem zajął; przeprowadzanie wyborów dla uformowania rządu powinno być uważane jako rzecz niezbędna dla prawomocności Rządu.

Zasady prawno-histeryczne.

6. Leży w interesie Polski odbudowanie Litwy : w ten sposób osła-

bia się Rosja i otrzymuje się naturalnego sojusznika. Oprócz tego,

rzeczą byłoby nieliczącą z charakterem Narodu Polskiego, po otrzymaniu

swojej niepodległości nie pomoc dla uzyskania takiej niepodległości

ci Narodowi Litewskiemu, który stracił swoją niepodległość, pozostając

w jednolitej politycznej z Polską i Rosją.

3. Ostatnia wojna nastąpiła wskazywała do rozprawy tej zbrodni. Re-

paracja ta, żeby odpowiednio sprawiedliwie powinno być tak

tak i Litwie wszystkie terytoria, które do każdego z tych państw na-

leżały do ich rozbiorów.

3. Mieszkańcy Wielkiego Księstwa Litewskiego przed jego rozbiorem

nigdy nie wyrażali chęci przystąpienia do państwa tego Kraju : to też

na objawione podobne chęci ostatnimi czasy postać objawiali dawać

tego Wielkiego Księstwa Litewskiego należały się zapisać jako na

fenomen, który się zrodził w stosunku wytworzonej pod obcą pan-

waniem. Powtórę, wszyscy mieszkańcy byłego W.K. Litewskiego mają prawo

obecnie decydować o losach tego Kraju.

4. Obecny Rząd Litewski jak również i ten, który nie mógł

być uważany jako rząd Litwy, ponieważ wyznaczony został jedynie

przez tę część ludności, która się posługuje językiem litewskim.

Należy zorganizować Rząd, któryby obejmował całą terytorialną

dawnego W.K. Litewskiego.

5. Należy utworzyć w Wilnie specjalny Komitet, któryby się tem zajął;

przeprowadzanie wyborów dla ustanowienia rządu powinno być uważane jako

również niezbędne dla przetrwania państwa.

